

Udvari István, Lengyelországi szepességi falvak népelete Mária Terézia korában. Adatok a gorálok névszótárához, gazdaság- és társadalomtörténetéhez. Nyíregyháza, 1994. (Vasvári Pál Társaság Füzetei 12. sz.) 96 lap

A történelmi Magyarország népeinek megismertetése a magyar tudomány főadata, s valamennyiünknek ismernünk kell korábbi történelmünk országalkotó elemeit, népeit, népcsoportjait. Hosszú idő óta áldozza ennek a nemes feladatnak idejét és tudományos tevékenysége nagy részét Udvari István, kinek ezzel a kiadvánnyal újabb ismeretlen vagy alig ismert területet sikerült megvilágítani a történelmi Magyarország népeinek életéből. Forrásul most is a 18. században készült urbáriumokat használja, amelyek valóban gazdag forrásai nemcsak a gazdaságtörténetnek, hanem az etnikumok történetének és nem utolsósorban a névtudománynak.

A kötet bevezető fejezetei az urbáriumok technikai elkészülésének, szerkesztésének, tartalmának ismereteit adják. Kiváló faksimilék szemléltetik az elmondottakat, fordításokkal segíti a szerző a megértést, s jegyzeteket fűz kiegészítésül és magyarázatul az eredeti iratokhoz. Itt kaptak helyet a nagyon fontos térképek is, amelyek a korabeli Szepességet, ezen belül a gorál falvakat mutatják be. Ezt követi az urbáriumok hasznosítására vonatkozó fejezet, amelyben fontos és hasznos történeti és gazdaságtörténeti adatokat kapunk Lengyelország és a Szepesség kapcsolatáról, a gorál falvak termékeiről, kereskedelméről, útvisszonyairól, fuvarozási szokásairól, jobbágyterheiről stb.

A legfontosabb azonban a tabellák (a jobbágyok neveit, gazdasági helyzetüket bemutató adatokat tartalmazó kimutatások) közzététele. Kilenc település (Alsólaps, Durstin, Fridman, Jurgó, Kacvink, Krempach, Nedec, Trips, Újbéla) teljes névanyagát kapjuk ezekben a tabellákban. A nevek sorrendje általában latinos, de a nevek formája, alakulásmódja lengyeles, helyesírásuk pedig magyaros. Lássunk néhány példát ezekből a nem mindennapi névlistákból! *Vojtek Klinek, Sztas Szova, Tomek Sztanek, Vojtek Polyak, Jendrek Miskovics, Simek Vojtassow, Pavel Porembszky* stb.

A keresztnévek nyilván hatottak a korabeli magyarság névdivatjára is, de még biztosabban a szlovákságéra. A Kázmér névnek a magyarok közötti, a Vojtek keresztnévnek pedig a szlovákok közötti elterjedtsége valószínűleg lengyel, s talán közvetlenül gorál hatás volt. A szlovák és magyar névtanósok együttes kutatása döntheti csak el, s ezek a névsorok megérdemelnék az alaposabb vizsgálatokat.

Meg kellene állapítani a keresztnévek gyakorisági sorrendjét, rekonstruálni kellene eredeti alakjukat, föl kellene dolgozni képzésmódjukat, alakmódosulásait, hogy ha véglegesen nem is, de elfogadhatót mondhassunk a gorálok nyelvi, névhasználati hatásáról a magyar és szlovák nyelvre.

A családnevekkel külön kellene foglalkoznunk, hiszen közöttük most is jó néhány megtalálható a magyar vezetéknév között: *Soltisz* (Soltész), *Polyak* (Polyák), *Nemecz* (Nemec, Nyemecz), *Holupka* (Halupka, Halupa), *Pacziga* (Pacsika), *Szobek*, *Svetz* stb.

A kötet végén két glosszárrium található. Különös műfajt teremtett ezzel a szerző, mivel nem csupán a ma már ismeretlen latin kifejezéseket magyarázza meg, hanem művelődéstörténeti adatokat is közöl: mi volt a császári garas, mennyit ért egy dénár, miben állt a dézsma stb. Az orosz nyelvi összefoglalás után egy másik glosszárrium található, amelyben elsősorban a szlovák szavak kerülnek kifejtésre – orosz nyelven.

Igen gazdag adatanyagú és érdekes tartalmú könyv, s reméljük a szerzőtől még sok hasonlót olvashatunk, vagy éppen használhatunk összehasonlító kutatásainkhoz a jövőben.

HAJDÚ MIHÁLY